

ЗАБУТА СТОРІНКА З ІСТОРІЇ РОДУ КОРНЯКТІВ

Історія грецького роду Корняктів належить до найцікавіших сторінок минулого Львова. Історіографія з цього питання доволі значна, а постать засновника сім'ї — купця, мецената та громадського діяча, значного представника православної громади Львова Константина Корнякта — є фігурантом як низки ґрунтовних праць, так і ще більший кількості популярних оповідей чи, навіть, міфів¹. Але попри це, окремі аспекти історії роду й надалі продовжують залишатися невідомими широкому загалу дослідників.

Константин Корнякт прибув до Львова для отримання спадку після свого старшого брата Михайла, котрий помер у 1563 р.² Константин доволі швидко зміцнив своє соціальне становище. Заробивши значні статки на спекуляціях землею у Волощині³, у Львові він подвоїв свій капітал торгівлею вином. Збагаченню сприяла і посада митника всіх руських земель, яку він обіймав, починаючи з 1571 р.

Як повідомляє В. Лозінський, в 1575 р. він одружився з Анною Дзедушицькою († 1616 р.), представницею одного з найславетніших родів Речі Посполитої⁴. Цей нерівний, на перший погляд, шлюб насправді був вигідний обом сторонам. Ще в 1571 р. король Сигізмунд II Август надав К. Корняктові шляхетську гідність та герб⁵, долучивши його таким чином до польської шляхти⁶. Це відкривало греку доступ в середовище польського істеблішменту, а одруження з панянкою з благородного, хоча фінансово й підупалого роду значно посилювала його позиції. Проте під час скріплення шлюбної угоди К. Корнякт був змушений піти на поступки, обіцявши нареченій відмовитися від занять торгівлею⁷. Шлюб цей в певному сенсі можна вважати з одного боку доволі характерним для польсько-українського прикордоння, оскільки в ньому було збережено конфесійний паритет. З іншого — в ньому існувала цікава інтрига, бо Константин до кінця життя залишиться ревно відданим православ'ю, а його дружина — римо-като-

лицькій церкві. Зрештою про певну життєву «універсальність» Константина Корнякта свідчить факт, що він фігурує серед фундаторів представництва ордену Єзуїтів у Львові⁸.

Проте предметом нашої студії є нащадки цього відомого діяча. Вивчаючи історію родини, більшість дослідників часто подавали суперечливі факти, які опираються переважно на доволі сумнівні джерела. Відомо, що у шлюбі Константин Корнякт мав трьох дочок, а також трьох синів — Михайла, Константина та Олександра. Батьки виявляли значну прагматичність у вихованні дітей. Попри те, що портрет самого Константина Корнякта та його сина Олександра висіли в Руській церкві як чільних меценатів храму⁹, усі діти грека були виховані у римо-католицькій традиції. Це поміж іншим надало їм доступ до суспільних преференцій, зокрема можливість навчання у кращих університетах Західної Європи. А. Бонецький зазначає, що 1593 р. імена братів Корняктів зустрічаються серед студентів університету в Падуї. Цей навчальний заклад довгий час користувався особливою популярністю серед молодих львів'ян із заможних родин. У старовинних міських документах доволі часто згадуються прізвища тих, хто здобував там освіту. Популярними також були і познавальні подорожі шляхетської молоді країнами Західної Європи. Ці мандрівки склали важливу частину освітньої програми. З впевненістю можна стверджувати, що їх відбули усі сини Константина Корнякта. Проте в літературі певний час існувало доволі багато розбіжностей та неточностей щодо долі одного з них — Михайла.

Вперше відомості про синів Константина впровадив до наукового обігу польський генеалог А. Бонецький¹⁰. У подальшому майже всі дослідники Львова, торкаючись історії родини Корняктів, так чи інакше посилалися на його висновки. З праці А. Бонецького дізнаємось, що після завершення навчання в Італії Константин-молодший та Олександр Корнякти щасливо повернулись до дому. Про Михайла автор побіжно згадує як про такого, що помер у молодому віці. Де? За яких обставин? І чому про цей факт майже нічого не повідомляють родинні документи?

Наполегливі пошуки в бібліотеках та архівах кількох країн дозволили нам встановити, що Михайло Корнякт народився у Львові в 1575 р. Імовірно, він був названий на честь померлого раніше дядька. Після досягнення повноліття синами, батьки вирішили відправити їх у навчальну подорож до Італії. На жаль, саме ця мандрівка стала для Михайла фатальною та призвела до смерті.

В одному з найстаріших храмів Риму — костелі Санта Марія Аракоелі (S. Maria in Aracoeli) — знайдено епітафійний напис, який вказує, що в 1594 р. під час перебування у «вічному місті» Михайло Корнякт помер.

Текст на таблиці повідомляє, що її було встановлено вже після його смерті братами Константином та Олександром. Тут же міститься характеристика Михайла як талановитого та поштивого юнака. З напису не можна зробити висновок про причини смерті Михайла, однак припускаємо, що це могла бути якась хвороба чи нещасливий випадок. Ця інформація вносить корективи в до сього часу відоме генеалогічне дерево Корняктів. Якщо виходити із того, що Михайло народився в другій половині 1575 р., тобто незабаром після весілля Константина Корнякта та Анни Дзедушицької, то Михайло є найстаршим сином відомого грека, а не наймолодшим, як вважалось досі.

Вельми промовистим є й місце його поховання. Костел Санта Марія Аракоелі належить до числа найвідоміших у Римі. Заснування храму відносять до XIII ст. і він належить до так званих титулярних. Тут зберігаються мощі св. Олени, надгробок папи Гонорія IV, містяться усипальниці впливових аристократичних родин Риму роботи видатних майстрів, в тому числі таких як Донателло та Мікеланджело. Інтер'єр храму оздоблює цикл фресок пензля Пінтуріччо. Очевидно, що таке місце поховання Михайла Корнякта може свідчити про фінансовий та соціальний статус родини Корняктів не лише у Львові, але й в межах Західної Європи.

ДОДАТОК

DOM Michaeli Corniact Nobili polono magnae spei adolescenti generis amplivdine animi eximio candore et morvm elegantia praecellenti qvi parentvm monitv ad perdiscendas bonas artes lvstrandaqve florentissima regna peregre profectvs Romae qve immatvra morte interceptvs in caelestem pro terrena rediit patriam Constantinvs et Alexander Corniacti frathres germani nimivm maerentes posvere vixit annos XIX obiit anno dni M D XCIV die XVIII martii.

Deo Optimo Maximo

Михайлові Корнякту шляхтичеві польському, що з великого сподівання юності знатного роду душею виняткової краси і звичаями незіпсованими вирізнявся, що за настановою батьків докладним вивченням добра мистецтв і подорожуванням найквітучішими королівствами на чужині досягнув успіху і в Римі був передчасною смертю захоплений і, як смертний, на небесну повернувся Батьківщину, Константин і Олександр Корнякти рідні брати безмірно опечалені встановили. Прожив 19 років, відійшов року Божого 1594 дня 18 березня.

¹ Грецьку історіографію щодо постаті Корнякта див.: *Bakalopoulou A.E.* Istoria tou Neou Ellinismou. — Fessaloniki, 1976. — Т. В. — С. 478; *Свешнікова І.О.* Будинок Корнякта. Фотонарис. — Львів, 1972.

² *Подградская Е.М.* Торговые связи Молдавии с западноукраинскими землями во второй половине XVI вв. // Известия АН МССР. Серия общественных наук. — 1962. — № 11. — С. 203.

³ Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie (AGZ). — Lwów, 1884. — Т. X. — Nr. 1459. — S. 97.

⁴ *Boniecki A.* Herbarz Polski. — Warszawa, 1907. — Т. XI. — Cz. 1. — S. 158.

⁵ К. Корнякт отримав герба «Крусупа», який є різновидом гербу «Krzyz». На думку польського дослідника А. Папроцького, його іконографія виводилася з традиції гербів, що мали середньовічне походження. Наприкінці XVI ст., зазнавши змін, цей герб мав подібності з гербами родів Ісіорів та Скоробогацьких. Найімовірнішим є герб, в якому на червоному тлі у верхній частині зображено золотий рівносторонній хрест, а на долі срібну шестикутну зірку. На портретах Олександра та Константина-молодшого Корняктів (30-ті рр. XVII ст.) в гербі залишився лише хрест. Див. про це: *Paprocki B.* Herby rycerstwa polskiego... — Kraków, 1858. — S. 605; *Mieroszewski S.* Kilka słów o heraldyce polskiej. — Kraków, 1887. — Tab. 7. — Nr. 5; *Niesiecki K.* Herbarz Polski... — Lipsk, 1839. — Т. 1. — S. 424.

⁶ AGZ. — Lwów, 1884. — Т. X. — Nr. 1752. — S. 117.

⁷ Polski Słownik Biograficzny. — Kraków, 1992–1993. — Т. XI. — S. 83. Дослідник Львова В. Лозінський у монографії про львівське міщанство опублікував фрагмент цієї шлюбної угоди. Оригінал документа на той час перебував у його приватній власності та у міських актах не зберігся. Див.: *Łoziński W.* Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie w XVI–XVII wieku. — Lwów, 1902. — S. 317.

⁸ Енциклопедія Львова. — Львів, 2008. — Т. 2. — С. 274.

⁹ *Кос Г., Федина Р.* Вулиця Руська у Львові. — Львів, 1996. — С. 53.

¹⁰ *Boniecki A.* Op. cit. — S. 158.